

شاخص‌های انتخاب دبیرکل اوپک و جایگاه ایران

کد موضوعی: ۳۱۰

شماره مسلسل: ۱۳۴۴۴

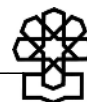
دی‌ماه ۱۳۹۲

دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۳	مقدمه
۴	۱. اهداف اولیه تشکیل اوپک
۷	۲. نقش اوپک در بازار جهانی نفت از ابتدا تا به امروز
۱۰	۳. ساختار سازمانی اوپک
۱۴	۴. سمت دبیرکل اوپک از زمان تأسیس تاکنون
۱۸	۵. اوپک به دنبال راهکارهای جدید برای تعیین دبیرکل
۲۰	۶. جایگاه ایران
۲۲	نتیجه‌گیری
۲۴	منابع و مأخذ

شاخص‌های انتخاب دبیرکل اوپک^۱ و جایگاه ایران

چکیده

نخستین اقدام برای تأسیس سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) در سال ۱۹۴۹ از سوی ونزوئلا صورت گرفت. در مذاکرات ونزوئلا با ایران، عراق، کویت و عربستان سعودی، پیشنهاد شد برای همکاری نزدیک‌تر، کشورهای دارنده بزرگ نفت به تبادل نظر و بررسی گزینه‌های گوناگون بپردازند. در سال ۱۹۵۹، هنگامی که شرکت‌های نفتی، یکسویه، بهای رسمی نفت ونزوئلا را بشکته‌ای ۵ تا ۲۵ سنت و نفت خاورمیانه را ۱۸ سنت کاهش دادند، نیاز به همکاری نزدیک‌تر میان دولت‌های یاد شده، بیش از پیش آشکار شد. به دنبال این اقدام، نخستین کنگره نفتی اعراب در قاهره برگزار شد و در بیانیه‌ای از شرکت‌های نفتی خواسته شد که پیش از هرگونه تصمیم‌گیری یکسویه درباره قیمت نفت، با دولت‌های دارنده نفت مشورت کنند. کشورهای یاد شده در این کنگره برای تأسیس یک کمیته مشورتی نفتی توافق کلی کردند.

در اوت ۱۹۶۰، شرکت‌های نفتی، قیمت‌های رسمی نفت خاورمیانه را ۱۰ تا ۱۴ سنت در هر بشکه کاهش دادند. ماه بعد دولت عراق کشورهای ایران، کویت، عربستان سعودی و ونزوئلا را به بغداد دعوت کرد تا درباره کاهش قیمت‌های نفت به بحث بنشینند. به دنبال آن از ۱۰ تا ۱۴ سپتامبر ۱۹۶۰ کنفرانسی با حضور نمایندگان پنج کشور ایران، عراق، کویت، عربستان سعودی و ونزوئلا در بغداد تشکیل شد. در این کنفرانس، اوپک به‌عنوان سازمانی بین‌الدول و دائم تأسیس شد.

اساسنامه سازمان در اجلاس ژانویه ۱۹۶۱ کنفرانس اوپک در کاراکاس به تصویب رسید و تأسیس آن طی قطعنامه ۶۳۶۳ سازمان ملل متحد در ۶ نوامبر ۱۹۶۲ ثبت شد. پس از تأسیس اوپک، تعداد دیگری از کشورهای صادرکننده نفت طی سال‌های مختلف به اعضای مؤسس سازمان اضافه شدند این کشورها عبارتند از:^۲

- قطر (۱۹۶۱)،

- اندونزی (۱۹۶۲-۲۰۰۸)،

- لیبی (۱۹۶۲)،

- امارات متحده عربی (۱۹۶۷)،

1. Organization of the petroleum Exporting Countries (OPEC) (ایران، ونزوئلا، عربستان سعودی، عراق و کویت)
2. ۱۲ کشور عضو اوپک از سه قاره آسیا (جمهوری اسلامی ایران، عربستان سعودی، عراق، کویت، قطر، امارات متحده عربی)، آفریقا (لیبی، نیجریه، آنگولا و الجزایر) و آمریکا (اکوادور و ونزوئلا) است.

- الجزایر (۱۹۶۹)،

- نیجریه (۱۹۷۱)،

- آنگولا (۲۰۰۷)،

- اکوادور (۲۰۰۸ و ۱۹۷۳ - ۱۹۹۲)،

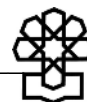
- گابن (۱۹۷۵ - ۱۹۹۴).

این سازمان برخلاف دیگر سازمان‌های مربوط به کشورهای جهان سوم با وجود تمام پیش‌بینی‌هایی که آن را محکوم به شکست می‌دانست، همچنان پابرجا مانده و توانسته است جایگاه خود را به‌عنوان یک قطب اصلی برای کشورهای صادرکننده نفت تثبیت کند. مسئله حال حاضر کشورهای تولیدکننده نفت، توزیع و فروش نفت خام و دیگر فرآورده‌های مرتبط با سوخت فسیلی به بهترین شکل و بالاترین قیمت ممکن است. کشورهای تولیدکننده نفت برای تأمین منافع فردی و جمعی، در سازمان اوپک، شیوه‌هایی برای تضمین ثبات قیمت نفت و جلوگیری از نوسانات زیان‌آور و غیرضروری آن طراحی کردند تا بتوانند درآمد ثابتی برای خود تأمین کنند. مسلم است که در ابتدای تأسیس این سازمان، از جانب شرکت‌های بزرگ نفتی که کنترل تولید نفت در سطح جهان را به‌عهده داشتند، مقاومت‌های جدی در قبال اوپک صورت گرفت، اما اوپک توانست از سد این مشکلات عبور کند و به جایگاه شایسته‌ای دست یابد. اهمیت اوپک به‌عنوان یک سازمان تأثیرگذار در بازار جهانی نفت متأثر از جایگاه کشورهای عضو این سازمان و منابع غنی هیدروکربوری آنهاست، به‌طوری که تخمین و برآورد آژانس بین‌المللی انرژی^۱ بیانگر آن است که ۱۲ عضو فعلی اوپک تولیدکننده نزدیک به ۴۰ درصد از کل نفت جهان هستند و دوسوم (۶۵ درصد) ذخایر نفتی جهان را نیز در دست دارند. تصمیمات و سیاست‌های اوپک و همچنین عملکرد اعضای آن نشان می‌دهد که رفتار این سازمان طی نیم قرن فعالیت آن، همواره در جهت تعامل با مصرف‌کنندگان بوده است. اوپک در این سال‌ها تلاش کرد با تنظیم سقف تولید رسمی خود، قیمت جهانی نفت را متعادل سازد و برخلاف ادعای برخی سیاستمداران غربی، هیچگاه مسبب افزایش قیمت‌های جهانی نفت نبوده است.^۲

در سال‌های اخیر به‌دلیل مساعدت و همکاری اعضای اوپک، تأثیرگذاری این سازمان در بازار جهانی نفت قابل توجه بوده است. از این‌رو توجه ناظران و تحلیل‌گران بین‌المللی به اهمیت این سازمان و نقش آن در بازار نفت جلب شده است. لذا از آنجایی که این سازمان در مورد نحوه بهره‌برداری (میزان تولید و صادرات) از منابع نفتی کشورهای عمده صادرکننده نفت (کشورهای عضو) تصمیم می‌گیرد، لذا باید چارچوب ساختاری و سازمانی آن هر چه بیشتر تقویت شود. مقام

1. Energy International Agency (EIA)

۲. سرگذشت سازمان کشورهای صادرکننده نفت از دیروز تا به امروز «تحلیل اقتصاد جهان زیر سایه اوپک»، نشریه دانش نفت، تیرماه ۱۳۹۰.

دبیرکل از سمت‌های کلیدی در این سازمان محسوب شده و اصلی‌ترین مقام اجرایی در اوپک می‌باشد. دبیرکل اوپک سمتی است که از سوی وزیران نفت کشورهای عضو و براساس سیستم اجماع تعیین می‌شود و این مقام اجرایی باید فردی از کشورهای عضو همین سازمان باشد و به مدت ۳ سال در این پست انجام وظیفه می‌کند.

با آغاز سال ۱۹۶۱ میلادی یک ایرانی به نام دکتر فؤاد روحانی که شخصی حقوقدان و عضو هیئت‌مدیره شرکت ملی نفت ایران بود به سمت دبیرکل این سازمان برگزیده شد و تا اواسط سال ۱۹۶۴ عهده‌دار این سمت بود. از آن زمان تاکنون ایران هیچ‌گاه نتوانسته است دوباره به این جایگاه دسترسی پیدا کند. از سال ۱۹۶۵ تاکنون سه عراقی، سه کویتی، یک سعودیایی، سه ونزوئلایی، پنج اندونزیایی، سه لیبیایی، یک الجزایری، چهار نیجریه‌ای، یک قطری، یک اکوادوری و یک گابونی به سمت دبیرکلی اوپک انتخاب شده‌اند.

نکته حائز اهمیت این است که انتخاب یک دبیرکل توانمند، مجرب، کارآ و با دیدگاه اقتصادی می‌تواند به سازمان اوپک تحرک بیشتری بخشد. حال که مرحله جدیدی از انتخاب دبیرکل برای این مجمع در پیش‌رو است و به‌دست آوردن مقام دبیرکل سازمان کشورهای صادرکننده نفت برای ایران حائز اهمیت است، جمهوری اسلامی ایران (به‌عنوان یکی از اعضای مؤسس و بنیادی در اوپک) نیز از کاندیداهای اصلی دریافت این سمت است، باید اذعان داشت که با توجه به اهمیت درآمدهای ارزی حاصل از فروش نفت برای ایران، قرار گرفتن یک ایرانی در سمت دبیرکلی در بازار جهانی نفت از اهمیت بسیاری برخوردار است.

مقدمه

امروزه اوپک سازمانی محسوب می‌شود که در مورد سیاسی‌ترین و استراتژیک‌ترین کالای جهان فعالیت می‌کند و برای ایران، نفت به‌عنوان مهمترین کالای صادراتی کشور و به‌عبارت دقیق‌تر به شاه‌رگ اقتصاد کشورمان مربوط می‌شود، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از اساسی‌ترین نقش‌های مؤثر سازمان اوپک مقام دبیرکل است.

در طول حیات ۵۳ ساله اوپک، این دبیرخانه تاکنون ۲۲ دبیرکل داشته است و در طول بیش از پنج دهه فعالیت این سازمان در یک برهه زمانی در غیاب دبیرکل، پنج رئیس اوپک به‌عنوان سرپرست در دبیرخانه، بالاترین سمت اجرایی را برعهده داشته‌اند.

در این گزارش کوشش می‌شود اهداف اولیه شکل‌گیری سازمان کشورهای صادرکننده نفت و نقش این سازمان در بازار جهانی نفت مورد توجه قرار گیرد. علاوه‌بر آن در ادامه گزارش نگاهی

خواهد شد به بالاترین سمت سازمان اوپک، سمت دبیرکلی و شرایطی که برای به دست آوردن این جایگاه کلیدی لازم است، ارائه خواهد شد.

۱. اهداف اولیه تشکیل اوپک

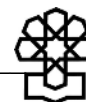
داستان شکل‌گیری اوپک با پیشنهاد یک کشور حوزه آمریکای جنوبی آغاز شد، ونزوئلا اولین کشوری بود که با نزدیک شدن به ایران، عراق، کویت و عربستان سعودی در سال ۱۹۴۹ و ارائه پیشنهادی مبنی بر راه‌اندازی یک کارتل نفتی، در راستای تأسیس سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) گام برداشت. در سپتامبر ۱۹۵۹ هنگامی که شرکت‌های نفتی به پیروی از شرکت اکسون، مجدداً بهای نفت را کاهش دادند، نمایندگان ۵ کشور اصلی صادرکننده نفت (ایران، عراق، عربستان سعودی، کویت و ونزوئلا) به دعوت دولت عراق در اجلاسی، در تاریخ ۱۰ الی ۱۴ سپتامبر سال ۱۹۶۰ شرکت نمودند تا در مورد کاهش قیمت نفت خام تولید شده توسط کشورهای متبوع خود به مذاکره بپردازند. در نتیجه این مذاکرات، اوپک با هدف یکپارچه‌سازی و هماهنگ کردن سیاست‌های ناظر بر صادرات نفت کشورهای عضو به‌عنوان یک سازمان بین‌دولتی و دائم تأسیس شد. در آن هنگام پنج عضو مؤسس آن در مجموع ۶۵ درصد نخایر نفتی جهان را در دست داشتند، ۲۸ درصد دادوستد بازار بین‌المللی را در دست داشتند.

۱-۱. منشور، اهداف و ارکان سازمان اوپک

منشور سازمان کشورهای صادرکننده نفت، در دو قطعنامه بیان شده است که در اولین کنفرانس اوپک در بغداد در تاریخ ۱۴ سپتامبر ۱۹۶۰ میلادی، تصویب شد و به امضای نمایندگان مؤسس اوپک، پنج کشور (ایران، عراق، عربستان، ونزوئلا و کویت) رسید و بعد به تصویب دولت‌های این کشورها رسید. قطعنامه‌های مذکور اهدافی را که کشورهای عضو از طریق اوپک جویای آن بودند به‌طور کامل تشریح می‌کرد.

۱-۲. اهداف سازمان اوپک

۱. ایجاد هماهنگی و وحدت در خط‌مشی کشورهای عضو و تعیین بهترین شیوه‌ها برای تأمین منافع فردی و جمعی آنان.
۲. روش‌ها و وسائل تأمین تثبیت قیمت‌ها در بازارهای بین‌المللی نفت با امعان به حذف نوسانات مضر و غیرضروری.

۳. مصالح ملت‌های تولیدکننده و ضرورت تضمین درآمدی ثابت برای کشورهای تولیدکننده.
۴. عرضه کافی اقتصادی و منظم نفت به ملت‌های مصرف‌کننده و یک بازده منصفانه به سرمایه‌آنهايي که در صنعت نفت سرمایه‌گذاری می‌کنند.

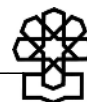
۱-۲-۱. مواضع و منافع کلی بین کشورهای صادرکننده نفت

منافع کلی و مشترک بین کشورهای عضو را می‌توان با نگاهی به شرایط کلی و اوضاع عمومی مشترک بین پنج کشور مؤسس عضو استنتاج کرد. از اولین مواضع کلی و منافع پیشروی مشخص شده بین کشورهای عضو عبارت است از:

۱. کشورهای مؤسس، کشورهای در حال توسعه بودند.
 ۲. صادرکنندگان بزرگ نفت خام بودند.
 ۳. تأمین هزینه پروژه‌های زیربنایی توسعه‌شان و تعادل بودجه‌شان به درآمد حاصل از این صادرات وابسته بود.
 ۴. قادر نبودند بدون کمک خارجی‌ها، از منابع طبیعی‌شان بهره‌برداری کنند و بنابراین صنعت نفت آنها در دست شرکت‌های بزرگ نفتی بود.
 ۵. قراردادهای و موافقت‌نامه‌هایی که حاکم بر عملیات صنعت نفت این کشورها بود، تا حد زیادی شبیه به هم بودند و در نتیجه مسائلی که خودنمایی می‌کرد و اختلافاتی که بین کشورهای میزبان و کشورهای عامل به چشم می‌خورد اغلب یکی بودند.
- اینها منافع و ویژگی‌های مشترکی بودند که به نظر نخستین دبیرکل اوپک رسیده، بیان شد و از سوی دیگر اعضا نیز تأیید و تثبیت شدند. اما یک عامل مهم دیگر که سهم مؤثری در سوق دادن کشورهای خاورمیانه به سوی اتحاد با یکدیگر و غالب آمدن بر موانع و اختلافات داشت و از قلم افتاده بود، عامل احساس کینه و نفرت عمومی مشترک مردم این کشورها از بیگانگان بود که میراث نوع روابط ملل صنعتی در طی قرون گذشته به‌شمار می‌رفت که نتیجه آن بی‌عدالتی‌های ناشی از اعطای امتیازات وسیع یک‌جانبه نفتی به کمپانی‌هایی بود که تحت شرایط خاص سیاسی رشد کرده بودند. بنابراین یک علاقمندی مشترک برای رفع بی‌عدالتی‌ها و اصلاح و بهبود وضع وجود داشت.^۱
- اساسنامه اوپک در قالب دو قطعنامه تنظیم و در اولین کنفرانس اعضا (۱۴ سپتامبر ۱۹۶۰) تصویب شد و به امضای نمایندگان ۵ کشور مؤسس و سپس به تصویب رسمی و نهایی دولت‌های این کشورها رسید و یک سازمان دائمی بین‌الدولی ایجاد گردید. برخی از هدف‌های اصلی سازمان اوپک که در قطعنامه پایانی نخستین کنفرانس آن آمده به قرار زیر بود:^۲

۱. نقش اوپک در اقتصاد نفت، پروژه درس اقتصاد نفت، تهیه‌کننده امید نوروزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

۱. کوشش از هر راهی برای برگرداندن قیمت جهانی نفت خام به سطح قیمت‌های قبل از کاهش (قبل از زمان شکل‌گیری اوپک طی سال‌های ۱۹۵۹ تا ۱۹۶۰)،
 ۲. اتخاذ تدابیر لازم برای کنترل قیمت‌ها، نگه‌داشتن قیمت نفت در یک سطح مطلوب و ثابت و جلوگیری از نوسانات غیرضروری،
 ۳. ضرورت تعیین قیمت جهانی نفت خام براساس وضع بازار،
 ۴. یافتن راهکارهای مربوط به تأمین ثبات قیمت‌ها و به دست گرفتن دوباره سیاست کنترل میزان تولید برای حفظ قیمت مطلوب.
 ۵. انجام مطالعات و اقدامات لازم برای تأمین درآمد ثابت برای کشورهای تولیدکننده، در جهت تأمین نفت مورد نیاز مصرف‌کنندگان و پرداخت حق‌الزحمه عادلانه‌ای به سرمایه‌گذاران و توزیع‌کنندگان.
 ۶. سازماندهی ارتباط منظم بین اعضای اوپک به‌منظور یکسان‌سازی و اتحاد در سیاست‌های نفتی کشورهای عضو و تعیین بهترین راه برای حفظ منافع کشورهای صادرکننده نفت، به‌صورت منفرد و با هم.
- موافقتنامه فوق به‌عنوان سند شماره ۶۳۶۳ در نوامبر ۱۹۶۲ در دفتر سازمان ملل متحد بر طبق ماده (۱۰۲) اساسنامه سازمان به ثبت رسید، اما به هر حال عمل ثبت هیچ تعهد متقابلی را نسبت به این سازمان بر اوپک تحمیل نکرد. اوپک یک مؤسسه تجاری نیست و بنابراین به کار معاملات تجاری نمی‌پردازد. نماینده رسمی آن دبیرکل است و کسانی که در استخدام سازمان هستند و به‌عنوان افراد بین‌المللی تلقی می‌شوند و در حین اجرای وظایفشان هیچ وابستگی به دولت متبوع خود که آنها را برای خدمت در اوپک نامزد کرده‌اند، ندارند.
- مقر اوپک در خلال پنج سال نخست حیاتش در ژنو سوئیس بود. اوپک در همان ابتدا به‌دنبال همکاری با سازمان‌های متعدد بین‌المللی و منطقه‌ای بود. در ژوئن ۱۹۶۵ از دبیرکل اوپک برای شرکت در جلسات کنفرانس سازمان ملل متحد درباره توسعه و تجارت دعوت شد و در جولای ۱۹۶۵ شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد قطعنامه‌ای مبنی بر داشتن روابط با اوپک تصویب کرد. اوپک همانند همه برای دستیابی به اصلی‌ترین هدف خود یعنی ایجاد هماهنگی و وحدت در خط‌مشی‌های نفتی کشورهای عضو و تعیین بهترین شیوه‌ها برای تأمین منافع فردی و جمعی تلاش خواهد نمود.

۲. نقش اوپک در بازار جهانی نفت از ابتدا تا به امروز

۲-۱. دهه ۱۹۶۰، آمادگی برای جهش^۱

در این دهه تأکید اولیه کشورهای عضو بر این بود که در بازار بین‌المللی نفت که تحت تسلط شرکت‌های چندملیتی معروف به «هفت خواهران نفتی» بود احقاق حق کنند در همین راستا دستیابی به نرخ بالاتر بهای نفت در بازارهای جهانی عامل دیگری بود که باعث تعریف اهداف جدیدی در این سازمان شد. در این میان تنها توفیقی که این سازمان طی ۱۰ سال اول فعالیت خود به‌دست آورد، پیوستن کشورهای قطر (۱۹۶۱)، اندونزی (۱۹۶۲)، لیبی (۱۹۶۲)، امارات متحده عربی (۱۹۶۷)، الجزایر (۱۹۶۹) به آن بود.

۲-۲. دهه ۱۹۷۰، اوپک در اوج^۲

در این دهه کشورهای صادرکننده نفت و به‌ویژه اعضای سازمان اوپک تصمیم گرفتند با تعیین قیمت نفت، از آن به‌عنوان ابزار سیاست خارجی و به‌عنوان اسلحه‌ای در مقابل کشورهای صنعتی استفاده کنند. مهمترین زمان استفاده از اسلحه نفت در سال ۱۹۷۳ بود که کشورهای عربی عضو اوپک تحریم نفتی علیه آمریکا و رژیم اشغالگر اسرائیل را آغاز کردند و باعث ایجاد نخستین شوک نفتی در جهان شدند. در مقابل و همچنین در واکنش به تحریم نفتی اعراب، آژانس بین‌المللی انرژی در سال ۱۹۷۳ توسط ایالات متحده آمریکا پایه‌گذاری و هدف اصلی آن ایجاد سازوکاری برای خنثی‌سازی استفاده از نفت به‌عنوان سلاح سیاسی، اعلام شد. در این دوره اوپک به موقعیت بین‌المللی برجسته‌ای رسید. کشورهای عضو، کنترل صنعت نفت کشور خود را به‌دست گرفتند و توانستند نقش عمده‌ای در قیمت‌گذاری نفت در بازارهای بین‌المللی و حفظ یکپارچگی آن ایفا کنند. تأسیس صندوق اوپک^۳ در سال ۱۹۷۶ با سرمایه اولیه ۸ میلیارد دلار اقدام اساسی دیگری بود که در راستای همکاری بیشتر، میان کشورهای عضو و کشورهای درحال توسعه ایجاد شد و وجهه بین‌المللی اوپک را ارتقا بخشید. در این دهه کشورهای نیجریه (۱۹۷۱)، اکوادور (۱۹۷۳) و گابن (۱۹۷۵) نیز به اوپک پیوستند.

۲-۳. دهه ۱۹۸۰، دوران نشیب^۴

در این دوران، سازمان کنترل خود را بر قیمت‌گذاری نفت از دست داد، به‌طوری که سهم اوپک از

1. The 1960 s, ready for mutation

2. The 1970 s, Opec at the peak

3. Ofid: The Opec Fund For International Development(نهاد پولی توسعه چندجانبه که در سال ۱۹۷۶ افتتاح شد)

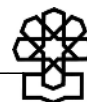
4. The 1980 s, the Descent

تولید جهانی از ۶۰ درصد در اواخر دهه ۱۹۷۰ به حدود ۳۱ درصد در سال ۱۹۸۴ رسید و در سال ۱۹۸۶، این بازار سومین شوکت نفتی ناشی از جنگ قیمت‌ها را تجربه کرد. کاهش نسبی قیمت نفت، رواج سیاست‌های فردگرایانه و کاهش همبستگی در سازمان از مشخصه‌های این دوره بود. همچنین سیاست‌های جدید آژانس بین‌المللی انرژی مبنی بر جایگزینی نفت با انرژی‌های نو، افزایش اکتشافات نفت در کشورهای صنعتی و خارج از اوپک و تعریف ذخایر استراتژیک نیز در تضعیف قدرت اوپک در این بازه زمانی نقش عمده‌ای داشت.

همزمان با سقوط قیمت نفت در اوایل دهه ۱۹۸۰، اوپک تنها راهکار اجرایی خود را در کاهش تولید می‌دانست، اما تداوم این روند باعث شد که نقش اوپک نسبت به قبل کم‌رنگ‌تر شود. در واقع به نظر می‌رسید که اوپک باید به اندازه کافی نفت تولید کند تا کشورهای عضو، حداقل سهمیه مورد نیاز خود را به دست آورند. در نتیجه از ژانویه ۱۹۸۶، استراتژی سهم بازاری اوپک اعلام شد، اما عدم برنامه‌ریزی دقیق و تبیین اهداف اجرایی باعث شد که این سیاست ۸ ماه بیشتر دوام نیاورد. تولید افسار گسیخته اعضای اوپک و در رأس آنها عربستان و عراق که مخالف هرگونه سهمیه‌بندی بودند، قیمت نفت را به شدت کاهش داد، به طوری که در سال ۱۹۸۶ قیمت هر بشکه نفت به کمتر از ۱۰ دلار رسید. با این وجود در دسامبر ۱۹۸۶ براساس طرح جمهوری اسلامی ایران که با پذیرش عربستان هم مواجه شد، برای هر بشکه نفت (براساس سبدهای از هفت نوع نفت اوپک)، قیمت ثابت ۱۸ دلار تعیین شد و اوپک توانست تا پایان سال ۱۹۸۷ به نظام تعیین قیمت ثابت باز گردد. در تابستان ۱۹۸۸، عربستان سعودی، کویت و امارات متحده عربی تولید خود را به میزان زیادی افزایش دادند که باعث شد قیمت نفت به پایین‌ترین حد خود از سال ۱۹۸۶ به بعد برسد، تا آنجایی که نفت دبی به بشکه‌ای کمتر از ۱۰ دلار رسید.

۴-۲. دهه ۱۹۹۰، دوران تدبیر

در اوایل دهه ۱۹۹۰، همزمان با شروع مخاصمات در خاورمیانه، اعضای اوپک با توجه به افزایش سریع قیمت‌ها، تولید خود را افزایش داده و بازار ناآرام نفت را ثبات بخشیدند. همین امر باعث شد تا از بروز چهارمین بحران قیمت جلوگیری شود و این ثبات تا سال ۱۹۹۸ که بحران اقتصادی در جنوب شرق آسیا به وقوع پیوست پابرجا بود. در این بحران اقدام دسته‌جمعی اوپک و برخی از تولیدکنندگان مهم غیراوپک موجب بهبود در اوضاع بازار نفت شد. اما سقوط قیمت‌های نفت در سال ۱۹۹۸ تا بشکه‌ای ۱۰ دلار ضربه شدیدی بر صنعت نفت کشورهای عضو اوپک و غیراوپک وارد ساخت و منجر به کاهش اکتشاف در کشورهای غیراوپک شد. در پایان این دهه نیز میان شرکت‌های بزرگ نفتی که به پیشرفت‌های بزرگی در فناوری نفت رسیده بودند، ادغام‌های متعددی

صورت گرفت. ولی کاهش عرضه بار دیگر موجب افزایش تقاضا و بالا رفتن قیمت نفت در بازارهای جهانی شد. از سال ۱۹۹۹ دوره رونق نسبی و بهبود وضع اقتصادی کشورهای تولیدکننده آغاز شد. در طی ۱۰ سال منتهی به ۱۹۹۹ بازار نفت تحولات زیادی را تجربه کرد، در این مدت تقاضای جهانی نفت سالیانه بیش از یک میلیون بشکه در روز رشد داشت و کشورهای غیراوپک حدود ۳۵ درصد از این تقاضا را تأمین کردند، در عین حال سهم اوپک در عرصه جهانی از ۲۷ درصد در سال ۱۹۹۰ به ۴۱ درصد در سال ۱۹۹۸ رسید. در دهه بعد نیز اوپک همچنان سیر تحولات خود را حفظ کرد، اما فلسفه وجودی اوپک که براساس تثبیت قیمت‌ها استوار بود همچنان دست‌نخورده باقی ماند.

اکوادور از آخر سال ۱۹۹۲ عضویت خود را در اوپک به حال تعلیق درآورد، ولی از اوایل سال ۲۰۰۷ بار دیگر تمایل خود را برای عضویت در این سازمان اعلام کرد. گابن نیز از ابتدای سال ۱۹۹۵ از عضویت سازمان خارج شد.

۲-۵. دهه اول قرن ۲۱، دوران تحول

در آغاز دهه اول قرن ۲۱، قیمت‌ها اندکی تنزل یافت، اما از سال ۲۰۰۲ باز هم بهای نفت افزایش یافت. در همین حال سطح درآمدهای اوپک به ۲۴۰ میلیارد دلار افزایش یافت که دو برابر سال ۱۹۹۸ بود. تحولات تأثیرگذار بر بازار طی سال ۲۰۰۴ شامل ناآرامی و اختلال در عرضه نفت در ونزوئلا و نیجریه، پایین بودن ذخایر نفت در ایالات متحده آمریکا، جنگ عراق که منجر به توقف کامل صادرات آن کشور شد، حملات تروریستی و بروز زمستان بسیار سرد در شمال و شرق آسیا بود. درحالی که در این دهه طرفداران حفظ سطح تولید اوپک در این سازمان اکثریت را داشتند، برخی از اعضای این سازمان از افزایش سطح تولید حمایت کردند. همچنین در پی درخواست کشور آفریقایی آنگولا برای عضویت در این دهه، در جلسه ۱۴۳ وزرای نفت اوپک، که در روز ۱۴ دسامبر ۲۰۰۶ در شهر ابوجای نیجریه به صورت فوق‌العاده برگزار شد با عضویت این کشور در اوپک موافقت کردند.

با افزایش تولید عربستان به میزان ۵۰۰ هزار بشکه در روز در سال ۲۰۰۷، اوپک اعلام کرد که تولید خود را افزایش خواهد داد. در همین حال با وجود اعلام افزایش تولید اوپک بهای یک بشکه نفت خام برای اولین بار از مرز ۸۱ دلار عبور کرد. به این ترتیب قیمت نفت در سال ۲۰۰۷ با رشد ۵۸ درصدی، بیشترین افزایش قیمت را در یک دهه گذشته تجربه کرد. گفته می‌شود که تنش‌های موجود در خاورمیانه، کاهش قدرت دلار آمریکا و کمبود ظرفیت کاری پالایشگاه‌ها از عوامل مؤثر در این افزایش قیمت بوده است. قیمت نفت در اوایل تابستان ۲۰۰۸ به رقم بی‌سابقه ۱۴۸ دلار رسید،

اما در اوج گرمای تابستان ۲۰۰۸ با آشکار شدن بحران مالی ۲۰۰۷ - ۲۰۰۹ در اقتصاد جهانی، قیمت نفت روند نزولی گرفت و به زیر ۴۰ دلار در هر بشکه سقوط کرد. در سال ۲۰۱۰ قیمت محصولات نفتی با افزایش نسبتاً چشمگیری مواجه شد تا اینکه قیمت نفت در اوایل سال ۲۰۱۱ مجدداً به رقم ۱۲۰ دلار رسید و تاکنون با افت و خیز نسبی و بالای ۱۰۰ واحد به‌ازای هر بشکه پیش می‌رود.

در حال حاضر مسئله جدیدی که اوپک با آن روبرو است، رقابت کشورهای عضو در مورد انتخاب دبیرکل این سازمان است. در نشست ۱۶۲ و زرای نفت در اوپک که در ماه دسامبر سال ۲۰۱۲ برگزار شد، مقامات این سازمان در انتخاب دبیرکل جدید ناموفق بودند و در نهایت عبدال... سالم البدری، دبیرکل قبلی این سازمان برای یک سال دیگر در این سمت ابقا شد. لازم، به یادآوری است که این دوره یک‌ساله در ماه دسامبر امسال به پایان رسید. در پی نشست ۱۶۳ در ۳۱ ماه می ۲۰۱۳ (۱۰ خردادماه ۱۳۹۲) اعضا اعلام کردند که در گردهمایی آتی سران اوپک (نشست ۱۶۴ چهارشنبه ۱۳ آذر ۱۳۹۲)، درباره انتخاب دبیرکل جدید این سازمان همراه با شاخص‌ها و معیارهای جدید و فردی تصمیم خواهند گرفت. با این حال در نشست ۱۶۴ در تاریخ ۱۳ آذرماه ۱۳۹۲ مجدداً البدری برای مدت یک سال دیگر در این پست ابقا شد.

۳. ساختار سازمانی اوپک

عضویت

طبق تعریفی که در اساسنامه سازمان در ماده هفتم گفته شده است، اعضای مؤسس سازمان، کشورهای هستند که نمایندگان آنها در اولین کنفرانس که در بغداد تشکیل شد، شرکت داشتند و موافقتنامه اولیه را امضا کردند و اعضای رسمی عبارتند از: اعضای مؤسس و همچنین آن کشورهای که تقاضای عضویت آنها را، کنفرانس پذیرفته است. هر کشوری نیز با داشتن میزان قابل توجهی صادرات خالص نفت خام که اساساً منافعی مشابه کشورهای عضو داشته باشد در صورت موافقت اکثریتی برابر سه‌چهارم اعضای رسمی و از جمله رأی موافق کلیه اعضای مؤسس می‌تواند عضو رسمی سازمان شود.

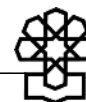
اوپک از سه بخش مهم تشکیل شده است، شرح وظایف و نقش هر یک از این بخش‌ها به شرح

زیر است:^۱

کنفرانس، هیئت رئیسه و دبیرخانه.

الف) کنفرانس: کنفرانس عالی‌ترین بخش سازمان است که مرکب از هیئت‌های نمایندگی تمام کشورهای عضو می‌باشد و هر هیئت نمایندگی، یک یا دو نفر عضو دارد. کنفرانس ممکن است

۱. امید نوروزی، پروژه پایان‌نامه نقش اوپک در اقتصاد نفت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران:

شامل عده‌ای مشاور و ناظر نیز باشد. هر کشور عضو باید در تمام جلسات کنفرانس حضور داشته باشد. حد نصاب لازم برای تشکیل یک کنفرانس سه‌چهارم هیئت‌های نمایندگی کشورهای عضو می‌باشد. کنفرانس هر سال دو اجلاس عادی برگزار می‌کند. دبیرکل، دبیر کنفرانس خواهد بود. بند «۱۳» اساسنامه مقرر می‌دارد که جلسات عادی کنفرانس در مقر سازمان (در وین) تشکیل شود. جلسات را می‌توان در هریک از کشورهای عضو یا هر جای مناسب دیگر تشکیل داد. سازمان این سنت را رعایت کرده است که اولین جلسه معمولی هر سال (جلسه تابستانه) را در وین و دومین جلسه (جلسه زمستانی) را در پایتخت یکی از کشورهای عضو برپا دارد. کنفرانس یک جانشین برای ریاست جلسات در اولین جلسه مقدماتی خود تعیین می‌کند

بند «۱۵» اساسنامه اوپک وظایف و مسئولیت‌های کنفرانس را به شرح زیر مشخص می‌نماید:

۱. شکل دادن به سیاست کلی سازمان و تعیین راه‌ها و روش‌های مناسب جهت اجرای آن،
 ۲. بررسی درخواست‌های عضویت در سازمان،
 ۳. تصویب مقام نامزدهای عضویت در هیئت رئیسه،
 ۴. صدور دستورات و تعیین خط‌مشی برای هیئت رئیسه در مورد تقدیم گزارشات یا توصیه‌های مربوط به مسائل مورد علاقه سازمان،
 ۵. بررسی و تصویب گزارشات و توصیه‌هایی که توسط هیئت رئیسه در مورد مسائل جاری سازمان تقدیم می‌شود،
 ۶. بررسی و تصویب بودجه سازمان که توسط هیئت رئیسه تقدیم می‌شود،
 ۷. بررسی و تصویب صورتحساب‌ها و بیلان حسابرسی که توسط هیئت رئیسه تقدیم می‌شود،
 ۸. فراخواندن به جلسات مشورتی کشورهای عضو،
 ۹. تصویب هرگونه تجدیدنظر در موارد مربوط به اساسنامه،
 ۱۰. برگزیدن رئیس و نایب رئیس، هیئت رئیسه،
 ۱۱. برگزیدن نایب دبیرکل،
 ۱۲. برگزیدن یک حسابرس برای حسابرسی حساب‌های یک‌ساله سازمان.
- ب) هیئت رئیسه: هیئت رئیسه متشکل از کسانی است که توسط اعضا نامزد شده‌اند و توسط بخش کنفرانس نیز تصویب می‌شوند، هر کشور عضو در تمام جلسات هیئت رئیسه دارای نماینده می‌باشد. حد نصاب تشکیل جلسات هیئت رئیسه، حضور دوسوم اعضاست.
- ماده (۲۰) وظایف و مسئولیت‌های هیئت رئیسه را معین می‌کند که چند مورد آن به شرح زیر می‌باشد:

۱. اداره امور سازمان و اجرای تصمیمات کنفرانس،

۲. بررسی و تصویب گزارشات دبیرکل،

۳. تقدیم گزارشات و توصیه‌ها به کنفرانس در موضوعات مربوط به سازمان،

۴. نامزد کردن یک حسابرس برای مدت یک سال،

۵. نامزد کردن نایب دبیرکل برای تصویب کنفرانس،

۶. تهیه فهرست مطالب مورد بحث کنفرانس.

ج) دبیرخانه: هیئت رئیسه وظایف اجرایی سازمان را بر طبق مواد اساسنامه و راهنمایی رؤسای هیئت‌های نمایندگی دولت‌های عضو و به‌صورت هماهنگ با هیئت رئیسه انجام می‌دهد. دبیرخانه از دبیرکل، کارشناسان و کارمندان عضو آن تشکیل شده است. دبیرکل دارای این اختیار است که نماینده کل سازمان نیز باشد. دبیرکل بر طبق موازین ماده (۲۸) اساسنامه و به‌وسیله کنفرانس برای مدت سه سال برگزیده می‌شود. این مدت قابل تمدید است. دبیرخانه از پنج دپارتمان تشکیل می‌شود:

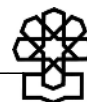
- دپارتمان اداری: این دپارتمان مسئول کلیه امور اداری و مالی از جمله بودجه، حساب‌ها و انضباط داخلی دبیرخانه است.

- دپارتمان اقتصادی: این دپارتمان مطالعات و تحقیقات لازم اقتصادی را در مورد مسائل نفتی به‌عمل می‌آورد تا سازمان را قادر سازد که با موفقیت به اهدافش نائل شود. این دپارتمان همچنین مطالعات خاصی را در زمینه‌های معین صنعت نفت به‌عمل می‌آورد تا معین کند منافع کشورهای عضو در کجا و در چه جهاتی نهفته است و به چه ترتیب می‌توان از آنها حفظ و حراست کرد. وظایف این دپارتمان همچنین شامل جلب توجه دبیرکل به پیشرفت‌های صنعت نفت که ممکن است روی منافع کشورهای عضو اثر داشته باشد، می‌گردد.

- دپارتمان حقوقی: این دپارتمان جنبه‌های حقوقی و قضایی صنعت نفت را بررسی کرده و به‌طور پیوسته و منظم مطالعاتی به‌منظور حفظ منابع کل کشورهای عضو به‌عمل می‌آورد. همچنین این دپارتمان موظف به جلب توجه دبیرکل به پیشرفت‌ها و تغییرات و تحولات قضایی در صنعت بین‌المللی نفت می‌باشد که ممکن است روی منافع کلی کشورهای عضو تأثیرگذار باشد.

- دپارتمان اطلاعات: این دپارتمان عهده‌دار ایجاد، نگهداری و توسعه مرکز اطلاعات اوپک و از جمله کتابخانه و واحد آرشیو آن می‌باشد. این اداره نشریات فنی منظمی منتشر می‌سازد و همچنین مسئول ایجاد روابط دوستانه با سازمان‌های صنعت نفت بین‌المللی است. این قسمت همچنین نقش مهمی را در روابط عمومی ایفا می‌کند و با جراید و وسایل ارتباطی در تماس دائمی می‌باشد.

- دپارتمان فنی: این دپارتمان جنبه فنی صنعت نفت بین‌الملل را بررسی می‌کند. این اداره مطالعات فنی در هر زمینه خاصی که به منافع کشورهای عضو مربوط شود را انجام می‌دهد. از

وظایف جلب توجه دبیرکل نسبت به مسائل و پیشرفت‌های فنی سازمان‌های صنعت نفت بین‌المللی می‌باشد که ممکن است بر منافع کلی کشورهای عضو تأثیر داشته باشد.

صرفنظر از این پنج دپارتمان، اوپک همچنین یک واحد آماری دارد که مسئول جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات آماری از کشورهای عضو، شرکت‌های نفتی و دیگر منابع است.

همچنین دفتری با نام دفتر کل وجود دارد و وظیفه آن برقراری تماس‌های لازمه با دولت‌های عضو و دولت‌هایی که در ارتباط با این سازمان هستند، می‌باشد. در ضمن اینکه هر وظیفه دیگری را که به واسطه دبیرکل به این قسمت سپرده می‌شود انجام می‌دهد.

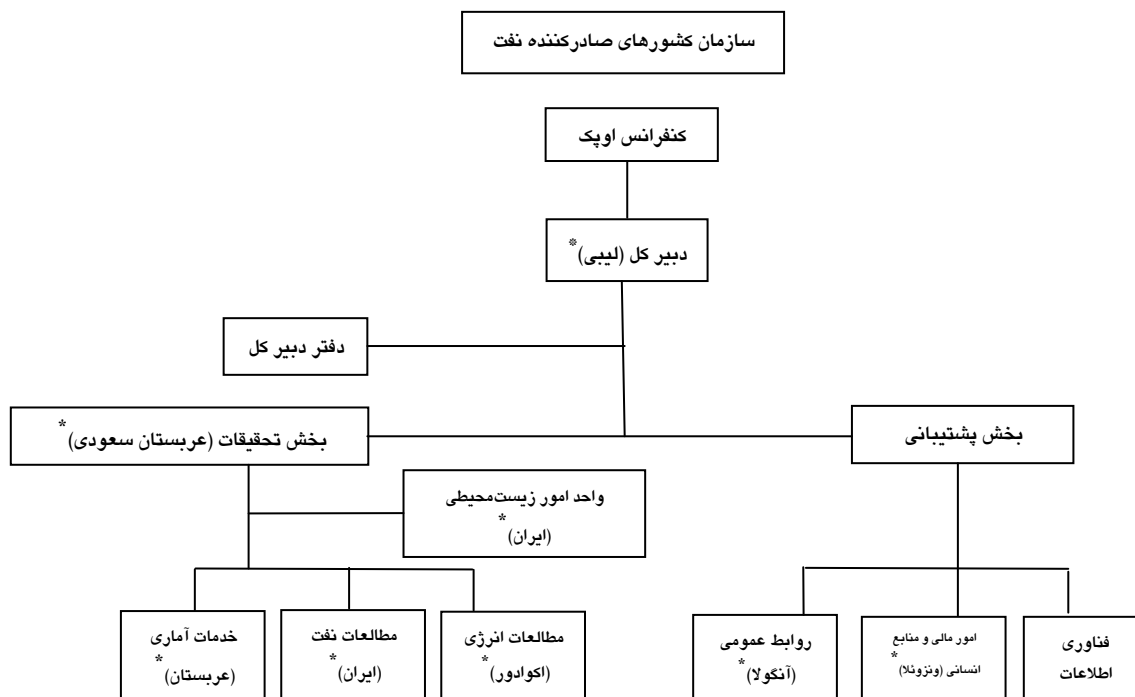
دبیرکل هر جا لازم باشد، ممکن است مشاورانی برای اظهارنظر در موارد معینی با انجام مطالعاتی در جهت خاصی در حوضه صنعت منصوب نماید. او همچنین می‌تواند با تصویب هیئت رئیسه، متخصصین یا کارشناسانی از کشورهای غیرعضو استخدام کند.

- جلسات مشورتی: جلسات مشورتی رؤسای هیئت‌ها یا نمایندگان ممکن است به هنگام نیاز تشکیل شود. این‌گونه جلسات را ممکن است، به پیشنهاد رئیس کنفرانس هنگامی که کنفرانس خود جلسه ندارد تشکیل داد. تصمیمات با توصیه‌های گرفته شده در جلسات مشورتی برای تصویب به کنفرانس عادی بعدی تسلیم خواهد شد.

- کمیته اقتصادی: بر طبق ماده (۴۱) اساسنامه به کنفرانس اختیار داده می‌شود تا ارگان‌ها و کمیته‌های متخصص را هر زمان که ایجاب می‌کند، به منظور حل مسائل مخصوص به وجود آورد.

این کمیته‌ها در چارچوب دبیرخانه وظایف خود را انجام می‌دهند. «کمیته اقتصادی اوپک» به‌عنوان یک ارگان متخصص با وظیفه بررسی مداوم بهای نفت تشکیل می‌شود.

نمودار ۱. چارت سازمانی اوپک

مأخذ: اوپک و مجامع انرژی سال ۲۰۰۵ (مدیریت کل اوپک و نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در مجامع انرژی):

www.opec.mop.ir

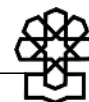
* نام کشوری که ریاست آن واحد را به عهده دارد آمده است.

۴. سمت دبیرکل اوپک از زمان تأسیس تاکنون

براساس تعریف مندرج در کتاب اطلاعات کلی منتشره توسط دبیرخانه اوپک «دبیرکل نماینده رسمی و قانونی سازمان و رئیس اجرایی دبیرخانه اوپک است». دبیرکل بر طبق موازین ماده (۲۸) اساسنامه و به وسیله کنفرانس به صورت دوره‌ای و برای مدت سه سال تعیین می‌شود. اساسنامه اوپک مقرر می‌دارد که دبیرکل باید ملیت یکی از کشورهای عضو را دارا بوده و در محل سازمان سکنی گزیند. دبیرکل در مقام سران هیئت‌های نمایندگان و هیئت رئیسه در مورد تمام جلسات هیئت مسئول می‌باشد.

مسئله انتخاب دبیرکل اوپک از سال ۱۹۸۳ یعنی با پایان یافتن یک دوره دبیرکل شدن کلیه کشورهای عضو، همواره یکی از مسائل مورد اختلاف میان کشورهای عضو بوده است. همزمان با بروز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، کشورهای عضو اوپک تفسیر دوگانه‌ای از لغت چرخشی کردند، برخی از کشورها به حمایت از انتخاب دبیرکل براساس سیستم «چرخش الفبایی»^۱

۱. الجزایر، عراق، کویت، نیجریه و عربستان.

روی آوردند و برخی دیگر به طرفداری از انتخاب دبیرکل براساس سیستم «چرخش تاریخی»^۱ پرداختند. با خاتمه جنگ تحمیلی، مخالفت با رویه انتخاب چرخشی دبیرکل ادامه یافت و از سال ۱۹۸۸ تاکنون در مورد نحوه انتخاب این مقام، اصل شایستگی و لیاقت مطرح شده است. دوران دبیرکلی اوپک را می‌توان به دو دوره تقسیم کرد: دوره اول از زمان تأسیس این سازمان تا پیروزی انقلاب اسلامی ایران و دوره دوم از زمان بروز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران تاکنون.

در دوره اول، دبیرکل اوپک بر مبنای حرف الفبای نام کشورهای مؤسس معرفی و مشغول به کار می‌شد. پس از مذاکراتی سخت و طولانی، شاخص‌ترین چهره‌ای که برای ایفای چنین نقش تاریخی و مهمی برگزیده شد، دکتر فؤاد روحانی مدیر و حقوقدان برجسته ایرانی بود که در دوره (۱۹۶۱ - ۱۹۶۴) در بین دیگر افراد مطرح شده از سوی عربستان سعودی، عراق، کویت و ونزوئلا واجد شرایطترین فرد برای ثبت نام خود در تاریخ به‌عنوان نخستین دبیرکل اوپک بود و پس از پایان دوره دبیرکلی ایشان، از اتباع سایر اعضای مؤسس به‌ترتیب عراق، کویت، عربستان و ونزوئلا به این سمت انتخاب شدند.

پس از اتمام دوره اول، همزمان با بروز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، مجدداً بحث تکرار روند چرخشی انتخاب دبیرکل مطرح شد که بر آن مبنای نوبت دبیرکلی باز هم به ایران می‌رسید، اما به دلیل جنگ بین ایران و عراق، کشورهای عربی با دادن پست دبیرکلی به ایران مخالفت کردند. نکته قابل توجه این است که در دوران جنگ تحمیلی و حتی پس از آن، تفکر انتخاب دبیرکل اوپک خارج از منطقه خلیج فارس بر این سازمان حاکم شده بود. یعنی از سال ۱۹۶۹ تا سال ۱۹۹۵ به‌ترتیب نمایندگان از کشورهای اندونزی، لیبی، امارات متحده عربی، الجزایر، نیجریه، قطر، اکوادور، گابن، امارات متحده عربی، لیبی، اندونزی، نیجریه، به مقام دبیرکلی اوپک برگزیده شدند. در سال ۲۰۰۱ با وجود نامزدی سه کشور ایران، عراق و عربستان باز هم ونزوئلا توانست دبیرکلی اوپک را دور از انتظار همگان از آن خود سازد.

انتخاب دبیرکل بدین روش برای کشورهای هم‌چون ایران که درگیر مسائل سیاسی با برخی کشورهای عضو و همچنین غربی می‌باشد، مسیر بسیار دشواری است. در سال ۲۰۰۶ میلادی (در ماه دسامبر) عبدا... سالم‌البدری لیبیایی به‌عنوان دبیرکل اوپک انتخاب شد. حال پس از دو دوره سه ساله، عبدا...البدری دبیرکل اوپک در نشست ۱۶۳ دسامبر گذشته، برخلاف قاعده این سازمان برای سومین دوره متوالی برای تداوم فعالیت در این سمت ابقا شد. ابقای البدری پس از آن صورت گرفت که نامزدهای پیشنهادی ایران، عربستان و عراق نتوانستند موافقت اکثریت را برای تکیه زدن

۱. ایران، گابن و لیبی.

بر این سمت جلب کنند. این دوره یک‌ساله در ماه دسامبر امسال به اتمام می‌رسد. مشکل تعیین دبیرکلی اوپک ناشی از این است که برای انتخاب دبیرکل اصلح، اتفاق آرای اعضا لازم است (بر پایه ماده (۲۸) اساسنامه اوپک). همین بند از اساسنامه است که مشکل دوره قبل و این دوره را برای انتخاب دبیرکل رقم زده است.

همچنین با کمی دقت به تاریخ انتخابی دبیرکل به‌نظر می‌رسد رویه ادامه مسئولیت دبیرکلی بدون محدودیت زمانی در مواقع اضطراری روند اشتباهی می‌باشد و اساسنامه اوپک باید به شکلی تنظیم شود که سمت دبیرکلی محدودیت زمانی داشته باشد.^۱

۴-۱. نحوه انتخاب دبیرکل

برطبق ماده (۲۸) اساسنامه اوپک، دبیرکل سازمان باید از میان اتباع کشورهای عضو و در وهله اول برحسب صلاحیت، شایستگی و لیاقت برای دوره سه‌ساله به اتفاق آرا انتخاب شود. این انتخاب برای یک‌بار قابل تمدید است. در صورتی‌که اتفاق آرا درباره نامزد واحدی بنا به هر دلیلی حاصل نشود، انتخاب دبیرکل در وهله دوم به‌صورت چرخش نوبتی به مدت دو سال و غیرقابل تمدید پیش‌بینی شده است. به‌دلیل اینکه در اساسنامه اوپک نحوه انتخاب تصریح نشده است بدین لحاظ دو نوع تفسیر از آن (به‌صورت الفبایی و تاریخی) به‌عمل آمده است. لازم به یادآوری است که ماده (۲۸) اساسنامه اوپک در ماه ژوئن ۱۹۷۰ میلادی به‌منظور ارتقای کارآیی سازمان، اصلاح شد این ماده، قاعده جدیدی برای انتصاب دبیرکل ارائه کرد. پس از آن اصل بر گزینش بهترین نامزد قرار گرفت.^۲

۴-۲. نقش و وظایف دبیرکل^۳

اساسنامه اوپک نقش و وظایف دبیرکل را بدین شرح تعیین کرده است:

ماده (۲۷)

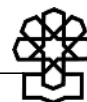
الف) دبیرکل از نظر حقوقی، نماینده مجاز سازمان خواهد بود.

ب) دبیرکل، رئیس دبیرخانه اوپک خواهد بود و در این مقام، اختیار خواهد داشت امور سازمان را طبق راهنمایی‌های هیئت عامل اداره کند.

۱. به این منظور که تعیین سمت دبیرکل تحت هر شرایطی در موعد مقرر شده آن باشد و به هر دلیلی از به تعویق انداختن آن جلوگیری شود، این به‌معنای ملزم کردن کشورها به رسیدن یک انتخاب واحد است. در صورتی‌که کشورها برحسب اختلافات موجود نتوانند به نظریه واحدی دست پیدا کنند لازم است که اساسنامه یا مفادی وجود داشته باشد که براساس آن فرد واجد این شرایط و کشور اصلح با اتکا به آن آیین‌نامه به این مقام دست یابد.

2. www.opec.gov

3. Ibid.

ماده (۲۸)

الف) بخش کنفرانس، دبیرکل را برای یک دوره سه‌ساله منصوب می‌کند که این مدت می‌تواند برای یک دوره تمدید شود. این انتصاب براساس معرفی نامزد از طریق کشورهای عضو و پس از بررسی و مقایسه صلاحیت نامزدها می‌آید.

حداقل شرایط لازم برای احراز مقام دبیرکلی اوپک

- ۳۵ سال سن

- داشتن درجه لیسانس از دانشگاهی معتبر در یکی از رشته‌های حقوق، اقتصاد، علوم، مهندسی یا مدیریت بازرگانی
- داشتن ۱۵ سال تجربه که حداقل ۱۰ سال آن باید در سمت‌هایی بوده باشد که مستقیماً با صنعت نفت ارتباط داشته و ۵ سال آن در سمت‌های مدیریتی یا مسئولیت‌های اجرایی بلندپایه صرف شده باشد.
- داشتن تجربه در شرکت‌های وابسته به دولت و نیز در زمینه‌های بین‌المللی صنعت نفت نیز مطلوب است.
- در هر مورد که اتفاق آرا حاصل نشود دبیرکل براساس چرخش نوبتی برای دوره‌ای دو‌ساله بدون لطمه زدن به شرایط احراز، تعیین خواهد شد.

ب) دبیرکل باید تبعه یکی از کشورهای عضو سازمان باشد.

ج) دبیرکل در مقر سازمان مستقر خواهد شد.

د) دبیرکل در انجام کلیه فعالیت‌های دبیرخانه در برابر هیئت عامل اوپک مسئول خواهد بود و وظایف ادارات مختلف از طرف و تحت اجازه و مدیریت وی انجام خواهد شد.

هـ) دبیرکل در کلیه جلسات هیئت عامل شرکت خواهد کرد.

ماده (۲۹) - وظایف دبیرکل

الف) سازماندهی و اداره سازمان.

ب) مراقبت در انجام وظایف و تکالیفی که برعهده ادارات مختلف دبیرخانه گذاشته شده است.

ج) تهیه گزارش جهت ارائه به جلسه هیئت عامل در مورد مسائلی که مستلزم ملاحظه و تصمیم‌گیری است.

د) مطلع کردن رئیس و سایر اعضای هیئت عامل از کلیه فعالیت‌های دبیرخانه و مطالعات انجام شده از طریق او و پیشرفت اقداماتی که در جهت تحقق قطعنامه‌های اجلاس صورت گرفته است.

هـ) مراقبت در انجام به‌موقع وظایفی که ممکن است اجلاس یا هیئت عامل برعهده دبیرخانه محول کرده باشند.

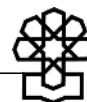
و) دبیرکل همچنین سازماندهی دبیرخانه را برعهده دارد.

چنانچه دبیرکل اوپک، فرد لایق و توانمندی باشد با دارا بودن ۱۳۷ کارشناس و کارمند براساس چارت سازمانی اوپک (نمودار ۱) و بودجه سالیانه قابل ملاحظه می‌تواند تحقیقات و مطالعاتی را درخصوص نفت و انرژی و در جهت منافع کشورهای عضو و تحقق اهداف مدون اوپک و پاسداری از منابع طبیعی پایان‌پذیر این کشورها به انجام برساند. دبیرکل همچنین در گزینش کارشناسان دبیرخانه اوپک نقش غیرقابل انکاری دارد و از این طریق می‌تواند دبیرخانه توانمند و معتبری را سامان دهد. لازم است کشورهای عضو اوپک علاوه بر پست دبیرکلی اوپک بر روی ۶ پست کلیدی دیگر اوپک - که در نمودار سازمانی مشخص شده‌اند - حساسیت نشان دهند و افراد لایق، توانمند و باکفایتی را گزینش کنند.

۵. اوپک به دنبال راهکارهای جدید برای تعیین دبیرکل

نکته اصلی در انتخاب یک دبیرکل اصلح از نظر اکثر کشورهای عضو اوپک این است که دبیرکل باید شخصی لایق، با تفکر اقتصادی و بینش سیاسی باشد و البته به صورت غیرسیاسی عمل کند. موضوع به اجماع نرسیدن اعضای اوپک درباره انتخاب دبیرکل در نشست‌های گذشته (جلسه ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳ و ۱۶۴ نشان‌دهنده اختلافاتی است که در بین کشورهای عضو این سازمان وجود دارد، البته وجود اختلاف سلیقه‌ها و رقابت بین برخی کشورهای عضو در چنین سازمان‌های بین‌المللی امری عادی و طبیعی محسوب می‌شود. درحال حاضر باید اختلاف سلیقه‌ها با بحث و گفتگو برای رسیدن به یک نقطه مشترک در جهت پیشبرد اهداف سازمان و تأمین و تحقق امنیت بازار حل و فصل شود و همه کشورهای عضو، در جهت اهداف، منافع و مواضع مشترک اوپک گام بردارند. نشست ۱۶۲ اوپک در مورخ ۲۲ آذرماه ۱۳۹۱ تصمیم گرفت که نمایندگان وزیران نفت کشورهای عضو، شاخص‌هایی را برای ارزیابی نامزدهای دبیرکلی اوپک آماده کنند و در نشست‌های بعدی برای بررسی و تصویب به مجمع کل ارائه کنند تا براساس تصمیم مجمع، شاخص‌های اساسی انتخاب دبیرکل تعیین و درنهایت فردی اصلح انتخاب شود.

در مورد شاخص‌های انتخاب دبیرکل اوپک آنچه باید مورد توجه خاص اعضا قرار گیرد این است که، از هرگونه تبلیغات بی‌مورد مبنی بر این که دبیرکلی اوپک حق فرد و یا کشور خاصی است، جلوگیری شود تا از انتظارات بی‌مورد آن کشورها جلوگیری شود. جبهه‌گیری بعضی کشورها در مقابل یکدیگر در نهایت به ضرر سازمان است (اختلافات داخلی در یک سازمان مضر و پایه‌های آن را از درون سست می‌کند) و سبب تنزل جایگاه جهانی اوپک در میان کشورهای وابسته به منابع انرژی این سازمان می‌شود.

بدون شک انتخاب دبیرکلی قاطع، لایق و اقتصاددان به روند تحکیم وضع بازار کمک می‌کند و همچنین از نوسانات شدید قیمت جلوگیری می‌کند. بنابراین اصرار به تداوم سیستم چرخشی (تاریخی، الفبایی) در واقع به مصلحت هیچ‌یک از اعضا نیست، لذا باید تلاش کرد تا کشورهای عضو اوپک با معیار شایسته‌سالاری در مورد نامزد توانمندی که مورد اعتماد همگان باشد و همچنین بتواند روح یکپارچگی و همبستگی را بین کشورهای عضو به نمایش بگذارد، به نتیجه برسند. دبیرکل باید شخصی متعهد (به چارچوب قوانین سازمان اوپک و منافع کشورهای عضو) باشد و به صورت غیرسیاسی و غیرمغرضانه عمل کند. محدودیت سقف تولید که در میان کشورهای عضو سازمان صادرکنندگان نفت از زمان تأسیس این سازمان تا به حال به‌عنوان یک قانون وجود داشته است یکی دیگر از موانع بزرگ در شایسته‌سالاری و پیشرفت اقتصادی اعضا می‌باشد. این امر همانند سدی در جلوی راه کشورهای است که توانایی ظرفیت تولید بیشتری دارند و به‌طور مسلم کشورهای با ظرفیت تولید بالاتر، جدا از حصار ظرفیت‌بندی‌ها می‌توانند نقش بیشتر و مؤثرتری در سیاستگذاری‌های اوپک و القا کردن خط‌مشی به این سازمان باشند، این موضوع خود می‌تواند به‌عنوان یک شاخص کلیدی برای کشورها در به‌دست آوردن پست دبیرکل محسوب شود و همچنین امری مهم برای کشوری همچون ایران باشد که هم‌اکنون در حال سقوط از جایگاه خود در این سازمان می‌باشد. در حال حاضر ایران خواهان بالا بردن ظرفیت تولیدی خود در اوپک می‌باشد. قانون ظرفیت‌بندی در تولید این امر را غیرممکن می‌سازد و از ارتقای ایران نیز جلوگیری می‌کند. در نقطه مقابل آن در حال حاضر عربستان سعودی می‌باشد که با پایین آوردن سقف تولید نفت موافق است. بالا رفتن سقف تولید در حال حاضر به ضرر کشورهای چون عربستان و روسیه (به‌عنوان یک تولیدکننده خارج از سازمان) می‌باشد. البته این اختلاف بین کشورها برای تولید بیشتر نفت و یا پایین آوردن سقف تولیدی در دوره‌های مختلف متفاوت است و دیپلماسی هر کشور بنا به شرایط زمانی‌اش متغیر می‌باشد.

با این وجود طی نشست ۱۶۴ وزیران کشورهای عضو سازمان کشورهای صادرکننده نفت در تاریخ چهارم دسامبر ۲۰۱۳ (مورخ ۱۳۹۲/۹/۱۳) در وین مجدداً عبدا... سالم البدری را برای یک سال دیگر در سمت دبیر کلی ابقا کردند. این در حالی است که دوره سه‌ساله دوم دکتر البدری در دسامبر گذشته به پایان رسیده بود و ایشان به طور موقت برای دوره یک ساله تا نشست ۱۶۴ برای این پست ابقا شد.

در این میان نمی‌توان چالش‌ها و مشکلاتی که از گذشته‌های هم‌چون آمریکا برای ایجاد تزلزل در جایگاه فعلی اوپک و حذف تأثیر و اهمیت آن در بازارهای جهانی ایجاد می‌کنند، را نادیده گرفت اما موضوعی که هم‌اکنون محرز است، این است که دیگر دخالت‌های کشورهای چون آمریکا برای تأثیرگذاری در بازار نفت Opec و تبدیل آن به NonOpec^۱ برای این سازمان به‌عنوان چالش

۱. کشورهای تولیدکننده نفت که عضو اوپک نیستند.

جدی محسوب نمی‌شود. موضوعی که در حال حاضر باعث سقوط جایگاه اوپک در عرصه جهانی شده است درگیری‌های درون منطقه‌ای و پایین آمدن سطح ذخایر و سقف تولیدات این سازمان نسبت به زمان تشکیل آن و پیدایش رقبای خارجی در جمع تولیدکنندگان بازارهای جهانی نفت، تا حد زیادی باعث افت جایگاه این سازمان شده است.^۱ لذا باید با یک تصمیم صحیح و قاطع، همبستگی و اتحاد بین کشورهای عضو را حفظ و با برنامه‌ریزی درست برای بالا بردن سقف تولیدی و تعیین قیمت مناسب برای هر بشکه نفت تولیدی کشورهای عضو، آنها را از خطر تبدیل اوپک به سازمانی غیرمؤثر بر بازار جهانی نفت آگاه ساخت و مانع از کنترل مجدد شرکت‌های بین‌المللی نفتی بر صنعت نفت کشورهای صادرکننده این ثروت با ارزش، شد.

به گفته عبدا... البدری دبیر کل فعلی اوپک و همچنین براساس صورت‌جلسه منتشره از طرف اوپک، در نشست ۱۶۳ وزیران (مورخ ۱۰/۳/۱۳۹۲)، اعضای اوپک درباره شاخص‌ها و معیارهای جدید انتخاب دبیرکلی این سازمان نظرات خود را اعلام داشتند و به گفتگو و مشورت پرداختند. در حال حاضر ۳ نامزد ایران، عربستان سعودی و عراق^۲ برای احراز پست دبیرکل در این رقابت حضور دارند. دبیرکل اوپک در نشست خبری که بعد از جلسه ۱۶۳ برگزار شد تصریح کرد: وزرا نفت کشورهای عضو اوپک در تاریخ ۱۳/۹/۱۳۹۲ درباره انتخاب جدید این سازمان تصمیم‌گیری می‌کنند. ایشان افزودند: درباره شاخص‌ها و معیارهای جدید پیشنهادی از سوی کشورهای عضو برای احراز سمت دبیرکلی اوپک مذاکرات و بررسی‌هایی در حال انجام است و هر فردی که به‌عنوان دبیرکل انتخاب شود باید این معیارهایی که مورد تأیید همگان است، را داشته باشد و دبیرخانه بدون دبیرکل نخواهند ماند.^۳

۶. جایگاه ایران

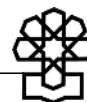
در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی در چندین نوبت، ایران تا آستانه احراز مجدد دبیرکلی اوپک پیش رفت و نامزدهایی (از جمله حسین کاظم‌پور اردبیلی در چندین مرحله) را برای کسب این سمت معرفی کرد، ولی لابی عربی با حمایت بی‌دریغ از عراق، مانع این انتخاب شدند.

۱. به گزارش اخیر آژانس بین‌المللی انرژی چشم‌انداز انرژی جهان در سال ۲۰۱۳، سطح عرضه نفت از ۸۹ میلیون بشکه در سال ۲۰۱۲ به روزانه ۱۰۱ میلیون بشکه در سال ۲۰۲۵ خواهد رسید. نقش کشورهای اوپک با توجه به تنزل جایگاه جهانی این سازمان تنها در راستای سطح تولید خواهد بود و این سازمان تنها به‌عنوان بزرگترین منبع ارائه نفت ارزان‌قیمت خواهد شد که در این میان فقط کشور عراق بزرگترین رشد تولید نفت را در میان سایر اعضا خواهد داشت و سطح تولید آن به سطح تولید برزیل، کانادا و قزاقستان خواهد رسید.

۲. جمهوری اسلامی ایران، غلامحسین نوذری وزیر نفت پیشین، عربستان سعودی ماجدالمنیف و عراق سمیرالغضبان، مشاور ارشد نخست‌وزیر در امور انرژی را به‌عنوان نامزدهای خود برای سمت دبیرکلی اوپک معرفی کرده‌اند.

www.Opec.gov

۳. سایت رسمی سازمان اوپک، بیانیه آخرین نشست ۱۶۳ و ۱۶۴:

با توجه به اهمیت انتخاب دبیرکل برای اوپک و ایران، اعضای اوپک تمایلی به پذیرش دبیرکلی ایران نشان نداده‌اند و احتمال قبول آن دور از انتظار به نظر می‌رسد، زیرا برای آنها این نگرانی وجود دارد که دبیرکلی ایران به پیچیده‌تر شدن اوضاع اوپک و تحریک حساسیت کشورهای غربی و آمریکا که از مخالفان نظام جمهوری اسلامی ایران به‌شمار می‌آیند، منجر شود. بی‌تردید، آمریکا به‌خاطر فعالیت شرکت‌های نفتی‌اش در میان کشورهای عربی اوپک نفوذ زیادی دارد و می‌تواند از آن به‌عنوان اهرمی برای رد نامزد معرفی شده از سوی ایران استفاده کند. گرچه رایزنی‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در انتخاب دبیرکل دارد، اما اختلافات موجود بر سر پرونده هسته‌ای و اعمال تحریم‌ها بر علیه ایران شانس انتخاب دبیرکل از ایران را کاهش داده است.

گذشته از موضع آمریکا، مشکل دیگر ایران در اوپک برای دستیابی به سمت دبیرکلی، به کشورهای عربی، از جمله عربستان، امارات متحده عربی باز می‌گردد. مسائل موجود فی‌مابین این کشورها با ایران چند بُعدی است و علاوه بر حس رقابت، نوعی حس حسادت را نیز شامل می‌شود. حس رقابت کشورهای عربی حتی پیش از انقلاب اسلامی نیز مشهود بود چراکه عربستان توانست ۳ دوره سمت دبیرکلی را از آن خود نماید، درحالی که ایران در آن سال‌ها نیز نتوانست به حق خود دست یابد. درحال حاضر نیز دو رقیب دیگر ایران برای احراز این پست دو کشور عراق و عربستان سعودی است. یکی دیگر از چالش‌های ایران با کشورهای عرب عضو سازمان اوپک، که بازتاب آن را در مخالفت آنان با دبیرکلی ایران نیز می‌توان مشاهده نمود، چالش در زمینه دیپلماسی نفتی است. سیاست نفتی فعلی اعراب مبتنی بر کاهش عرضه نفت می‌باشد. درحالی که ایران به دنبال کسب منافع ملی و افزایش سقف تولید در چارچوب اوپک و همچنین کسب درآمد است.

انتخاب دبیرکل اوپک از ایران نه تنها ارتقای وجهه ایران در عرصه بین‌المللی را به دنبال دارد، بلکه این امر باعث می‌شود که، اداره دبیرخانه اوپک در اختیار ایران قرار گیرد. لذا تحقیقات در دبیرخانه به سمتی هدایت می‌شود که به میزان زیادی از موضع‌گیری‌های یک‌جانبه بر علیه کشورهای دیگر از جمله ایران و سعی در کم‌رنگ کردن نقش ایران جلوگیری شود.

آنچه مسلم است حفظ جایگاه و موقعیت ایران در این سازمان به دلیل رقابت‌هایی که در این سازمان بین ایران و دیگر کشورهای عضو از جمله عربستان سعودی وجود دارد از نکات بسیار مهم و قابل توجه برای کشورمان می‌باشد. اما آنچه باعث تقویت در موقعیت و جایگاه ایران در سازمان می‌شود، حفظ جایگاه تولید و میزان استخراج نفت خام است.

بنابراین مهمترین برنامه‌ای که باید نامزد انتخابی ایران در اهداف اجرایی خود در صورت دستیابی به جایگاه دبیرکلی در نظر داشته باشد:

۱. ایجاد هماهنگی وحدت در خط‌مشی‌های نفتی کشورهای عضو اوپک و تعیین بهترین شیوه‌ها

برای تأمین منافع فردی و جمعی اعضای سازمان.

۲. اعمال روش‌ها و وسایل تأمین تثبیت قیمت‌ها در بازارهای بین‌المللی نفت، با امعان به حذف نوسانات مضر و غیرضروری.

۳. ایجاد اتحاد و همگرایی بین اعضای سازمان در جهت رسیدن به ثبات در سقف تولید روزانه، ثبات قیمت نفت و از همه مهمتر اتخاذ دیپلماسی فعال نفتی به‌خصوص در ارتباط با اعضای اوپک.

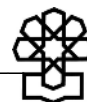
نتیجه‌گیری

قبل از ایجاد اوپک، کمپانی‌های بزرگ نفتی در عرصه بین‌المللی سعی بر این داشتند که یک انحصار تام‌الاختیار بر روی صنعت نفت جهان داشته باشند، همچنین میزان عرضه و تقاضا را از طریق قدرت خود تعیین و تبیین کنند، آنها با تحمیل قیمت‌های تشکیلاتی و فرمایشی برای عرضه و تقاضای نفت که بدون تردید همیشه در جهت حفظ منافع خود و کشورهایشان بود، بازار جهانی نفت را در اختیار و کنترل داشتند. در خلال این دوره زمانی «امپریالیسم»^۱ کمپانی‌ها از دخالت در امور سیاسی داخلی کشورهای میزبان خودداری نمی‌کردند و موجب تغییراتی در آن می‌شدند تا بتوانند تسلط خود را در کشورها حفظ کرده و بر قدرت خود بیافزایند.

طی سال‌های ۱۹۵۰، کمپانی‌های نفتی دوباره قیمت تعیین شده نفت را کاهش دادند و برای مدت ۱۰ سال آن هم در زمانی که قیمت دیگر کالاها به‌طور مداوم افزایش می‌یافت، آن را ثابت نگهداشتند. امتناع کمپانی‌ها برای در نظر گرفتن منافع کشورهای صادرکننده، نفت، خشم این کشورها را برانگیخت و آنها را بر آن داشت تا در سازمانی به نام مجمع کشورهای صادرکننده نفت «اوپک» برای پیشبرد منافع مشترکشان به دور هم جمع شوند. همان اوپکی که بعدها به‌صورت یک نیروی بزرگ در صنعت جهانی نفت ظهور کرد. در ابتدا کشورهای عضو تلاش داشتند، قیمت‌های نفت را ثابت نگه‌دارند و از بار کاهش مجدد آن جلوگیری کنند. روش این سازمان بدین ترتیب صرفاً دفاعی بود. اما متناسب با افزایش تجربه، شکل‌گیری بیشتر این سازمان و قدرت اعضا روش اوپک به تدریج تغییر کرده و در مسیری پیش رفت که به‌جای متوسل شدن به اقدامات انفرادی، دست به اعمال ابتکار در امور نفتی، مذاکره و معامله‌های دسته‌جمعی زدند.

کوشش مداوم کشورهای بزرگ صنعتی در تشکیل یک سازمان در مقابل اوپک که قادر به جلوگیری از سیاست‌های اوپک در اعمال ابتکار در امور نفتی باشد، خود قطعاً شاهدهی بر قدرت

۱. قدرت مطلقه.

اوپک در جهان امروز می‌باشد. این‌گونه مانورها بجای آنکه صنعت نفت را پایدار سازند منجر به متزلزل شدن آن می‌شود زیرا با ایجاد تنش بین تولیدکنندگان نفت و خریداران آن، موجب تزلزل بازار جهانی نفت و نابودی صنعت نفت شده و بجای تضمین امنیت در عرضه و تقاضای آن موجب قطع جریان آن خواهد شد.

همان‌طور که در گزارش بیان شد، از آنجایی که سازمان کشورهای صادرکننده نفت با هدف ایجاد هماهنگی و وحدت در خط‌مشی‌های تولیدات نفتی کشورهای عضو و همچنین تعیین و تبیین بهترین شیوه‌ها برای تأمین منافع فردی و جمعی اعضاست؛ بنابراین می‌توان گفت هر زمان کشورهای عضو اوپک به‌صورت یکپارچه عمل کردند و وحدت میان خود را حفظ و اساسنامه‌های سازمان را رعایت کردند در پیشبرد یک هدف واحد جلو رفته‌اند و در رسیدن به اهداف جمعی و منافع کشورهای خود تا حد زیادی موفق بوده‌اند و در مواردی که این هدف را رعایت نکرده‌اند، در بازارهای جهانی با کاهش قیمت نفت و افت جایگاه مواجه بوده‌اند. انتخاب دبیرکلی کارآمد که نقش بسزایی در پا برجایی اعتماد و ایجاد اطمینان بیشتر به مصرف‌کنندگان جهانی نفت به‌منظور تأمین پایدار انرژی مورد نیاز آنها دارد، از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. بنابراین کشورهای عضو باید به صورت جمعی و بدون در نظر گرفتن اختلافات در انتخاب دبیرکلی شایسته، هماهنگ و متحد شوند.

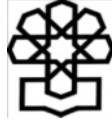
رسیدن به پست دبیرکل سازمان اوپک برای کشور ایران نیز از اهداف مهم است زیرا انتخاب دبیرکل از ایران نه‌تنها باعث ارتقای وجهه ایران در عرصه بین‌المللی خواهد شد، بلکه اداره دبیرخانه اوپک در اختیار ایران قرار می‌گیرد و لذا تحقیقات در دبیرخانه به سمتی هدایت می‌شود که مورد نظر ایران است. اما با توجه به اختلافات موجود میان ایران و آمریکا از یک‌سو و رقابت برخی کشورهای عربی با ایران از سوی دیگر، دستیابی به این سمت را برای ایران با مشکلاتی مواجه کرده است.

ارائه راهکار

- از جمله راهکارهایی که پیش روی ایران برای دستیابی به سمت دبیرکل اوپک است عبارتند از:
- اتخاذ راهکارهایی برای افزایش ظرفیت تولید نفت ایران به‌منظور حفظ سهمیه تولید نفت در اوپک باشد.
 - هدایت روند انتخاب دبیرکل به سمت چرخشی (اعم از تاریخی یا الفبایی)، در این شرایط است که احتمال پذیرفته شدن ایران در نوبت اول و یا نوبت‌های بعدی بیشتر خواهد شد.
 - تلاش جهت متقاعد کردن دیگر کشورهای عضو اوپک برای قبول نامزد معرفی شده ایران،

منابع و مأخذ

۱. اظهارنظر کارشناسی درباره: «لایحه افزایش سرمایه جمهوری اسلامی ایران در صندوق اوپک برای توسعه بین‌المللی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ایران، شماره مسلسل ۳۱۰۱۲۳۳۲، ۱۳۹۰/۱۲/۲۷.
۲. مقاله ایران و سمت دبیرکل اوپک، تهیه شده در معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی، گروه مطالعات اقتصاد سیاسی، مرکز تحقیقات استراتژیک ایران، ۱۳۸۴.
۳. نوروزی، امید. پروژه پایان‌نامه نقش اوپک در اقتصاد نفت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
۴. روحانی، فوآد. تاریخ اوپک، برگردان منوچهر روحانی، تهران، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی، ۱۳۵۴.
5. www.opec.gov
6. www.opec.mop.ir
7. www.nioc.ir
8. www.bloomberg.com
9. www.Shana.ir
10. IEA. Gov; Opec's Perspectiv on the Need for Quality Oil Statistics in Directing a Transparent World Enrgy Market.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۴۴۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: شاخص‌های انتخاب دبیرکل اوپک و جایگاه ایران

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین: مهدخت متین

ناظران علمی: محمدرضا محمدخانی، هوشنگ محمدی، فریدون اسعدی

مناقضی: معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی:

۱. کشورهای صادرکننده نفت

۲. سازمان اوپک

۳. دبیرکلی اوپک

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۱۰/۲۱